

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

OSREDNJA ENOTA

Tobačna ulica 5, 1000 Ljubljana
T: 01 230 95 00 | E: zrsvn.oe@zrsvn.si | www.zrsvn.si

Številka: 8-II-246/2-O-18/MJ
Datum: 6. 6. 2018
Zveza: 341-9/2018

Zavod za gozdove Slovenije
Centralna enota
Oddelek za gozdne živali in lovstvo
Večna pot 2
1000 Ljubljana

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE CENTRALNA ENOTA			
DATUM PREJEMA		08-06-2018	<i>[Signature]</i>
Referent	Šifra zadeve	Pril.	Vred.
<i>[Signature]</i>	341-9/2018		

Zadeva: **Pisno stališče o posegu v populacijo rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*)**

Spoštovani!

Z dopisom št. 341-9/2018, z dne 25. 5. 2018, prejeto dne 25. 5. 2018, ste zaprosili naslovni zavod za pisno stališče o posegu v populacijo rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*). Dopisu je bilo priloženo Strokovno mnenje za odvzem velikih zveri iz narave v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019, ki ga je pripravil Zavod za gozdove Slovenije.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem 225 medvedov iz narave, 200 bi bilo odvzetih z odstrelom, 25 pa je predvidenih izgub. Zavod za gozdove Slovenije predlaga še dodatni odstrel 2 medvedov v prehodnem in 3 medvedov v območju izjemne prisotnosti. Odstrel teh 5 medvedov bi se izvedel le ob ponavljajočih škodnih dogodkih.

Odstrel medvedov bi se izvedel v obdobju med 1. 10. 2018 in 30. 4. 2019 na delu območja Posavskega LUO, delu območja Novomeškega LUO, območju Kočevsko-Belokranjskega LUO, Notranjskega LUO (razen v lovišču Brezovica), delu območja Primorskega LUO, delu območja Triglavskega LUO, delu območja Zahodnega visokokraškega LUO (razen v loviščih Sabotin in Dobrovo, desnega brega Soče v loviščih Kanal in Anhovo in delu lovišča Vrhnika severno od železniške proge Ljubljana-Postojna) in delu območja Zasavskega LUO.

Odstrel 5 dodatnih medvedov bi se izvedel v Zasavskem LUO med AC Ljubljana-Obrežje in reko Savo, v Novomeškem in Posavskem LUO med AC Ljubljana –Obrežje in reko Savo (občine Trebelno-Mokronog, Sevnica in Radeče) ter v Triglavskem, Gorenjskem, Zasavskem in Kamniško-Savinjskim LUO v prehodnem območju.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se iz narave odvzame 11 volkov. Odstrel volkov bi se izvedel v obdobju med 1. 10. 2018 in 31. 1. 2018 ter med 1. 9. in 30. 9. 2019 na območju Kočevsko-Belokranjskega, Novomeškega, Notranjskega, Zahodnega visokokraškega in Primorskega lovsko upravljaljskega območja.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem mrtvih osebkov medveda, volka in risa iz narave. Vsak najden mrtev osebek se pošlje na preiskavo Univerzi v Ljubljani, Veterinarski fakulteti in Biotehniški fakulteti, Oddelku za biologijo. Na preiskave naj bi se poslal celoten osebek ali pa le s fakultetama predhodno dogovorjeni vzorci, če le ti ne bi želeli ali potrebovali celega osebk. Tovrstne preiskave potekajo že daljši čas in so namenjene predvsem ugotavljanju vzrokov smrtnosti velikih zveri in raziskavam biologije velikih zveri.

Pisno stališče se podaja na podlagi 81. člena Zakona o ohranjanju narave (*Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 - ZDru-1, 32/08 - odl. US, 8/10 - ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg in 31/18*) in 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (*Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14 in 64/16*).

PISNO STALIŠČE ZAVODA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVE O POSEGU V POPULACIJE VELIKIH ZVERI

A UVOD

Medved, volk in ris so v Sloveniji ogrožene in zavarovane vrste in jih je prepovedano odvzeti iz narave (15; 20). Medved, volk in ris so tudi mednarodno varovane vrste. V Direktivi o habitatih so navedeni kot vrste, ki jih je potrebno strogo varovati (2). Med drugim je prepovedana tudi vsaka oblika namernega ujetja ali ubitja osebkov teh vrst v naravi. V 16. členu Direktive o habitatih so določeni razlogi za odstop od te določbe. Prvi odstavek 16. člena določa, da če ni druge zadovoljive možnosti in če odstopanje ne škoduje vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacij zadevne vrste na njenem naravnem območju razširjenosti, države članice lahko odstopijo od določb členov 12, 13, 14 ter 15(a) in (b):

- a) zaradi varstva prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja naravnih habitatov;
- b) da preprečijo resno škodo, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribištvu in vodi ter drugih vrstah premoženja;
- c) zaradi interesov zdravja ljudi in javne varnosti ali zaradi drugih razlogov prevladujočega javnega interesa, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje;
- d) zaradi raziskovanja in izobraževanja, zaradi doseljevanja in ponovnega naseljevanja teh vrst ter za to potrebne vzreje, vključno z umetnim razmnoževanjem rastlin;
- e) da pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odzem ali zadrževanje nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.

Prav tako je namerno ujetje ali ubitje medvedov, volkov in risov prepovedano z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (20). Prvi odstavek 16. člena Direktive o habitatih pa je preveden v prvi odstavek 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (20). Le ta opredeljuje razloge za odzem iz narave, če ni druge možnosti in odzem iz narave ne škoduje ohranitvi ugodnega stanja populacije. Dopustni razlogi so:

- zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov,
- preprečitev resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju,
- zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali drugi nujni razlogi prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in koristne posledice bistvenega pomena za okolje,
- doseljevanje ali ponovno naseljevanje živali, vključno z gojenjem za namene doseljevanja ali ponovnega naseljevanja,
- selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odzem živali za namene raziskovanja,
- selektivno in omejeno ujetje ali odzem živali za namene izobraževanja, ali
- selektiven in omejen odzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Smernice Evropske komisije (3) razlagajo, da je potrebno upoštevati tri predpogoje, pod katerimi je možno uveljavljanje izjem po 16. členu Direktive o habitatih:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 16. člena;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

Ob neizpolnjevanju katerega koli od treh naštetih predpogojev je uveljavljanje izjeme nemogoče.

O odvzemu volkov iz narave imamo v Sloveniji tudi že sodno prakso. Upravno sodišče je 7. 7. 2016 razsodilo, da se odpravi Priloga 2 Pravilnika o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave (Ur. l. RS, št. 28/09, 78/15). Sodišče v sodbi povzema pogoje, ki jih za odvzem nalagata Direktiva o habitatih in uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. Pri tem še pojasnjuje, da je izjemo od splošne prepovedi ubijanja volkov potrebno razlagati ozko, upoštevati pa je potrebno tudi načelo previdnosti, ki pomeni, da v primeru dvoma prevlada korist varstva okolja pred drugimi interesi. Sodišče je razsodilo, da v osnutku Pravilnika o spremembah izhaja, da trije predpisani predpogoji pred sprejetjem pravilnika v obravnavanem primeru (odvzem volka iz narave) niso izkazani, preverba teh treh testov pa je predpisana v okviru strokovnega mnenja, ki ga pripravi Zavod za gozdove Slovenije. V strokovnem mnenju morajo biti predstavljena stališča do obstoja razlogov in pogojev za odstopanje od strogega varstva volka in podana ocena o vplivu odstrela na ohranjanje ugodnega stanja populacije volka.

Upravno sodišče je 20.3.2018 iz podobnih razlogov ugodilo tudi tožbi zoper Prilogo 2 Odloka o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) za leto 2017 (Ur. l. RS, št. 3/17). Toženka (država) naj ne bi izkazala obstoja problema, zaradi katerega je bilo potrebno z odvzemom odstopati od strogega varstvenega režima predpisanega za zavarovane vrste, in drugih zadovoljivih možnosti za njegovo reševanje.

Razlog selektivnega in omejenega odvzema živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu namreč vsebuje tudi pogoj obstoja problema, za reševanje katerega je potreben odvzem, saj sam »odvzem zaradi odvzema« za zavarovane vrste ni smiseln in dovoljen, ta problem pa ni bil izkazan.

Vse alternativne možnosti, ki jih predstavi toženka za reševanje problema pa se nanašajo izključno na zmanjšanje populacije volkov. Preveliko število volkov v naravi samo po sebi ni problem, temveč odnos dela javnosti do teh živali. Toženka ni izkazala, kako relativno majhno zmanjšanje števila volkov odločilno vpliva na javno mnenje o teh živalih.

Kljub temu, da se sodba nanaša na akt z omejenim časovnim obdobjem, ki se je pred sodbo že izteklo, pa naj bi se odločitev sodišča upoštevala pri nadaljnjih odločitvah o odvzemu osebkov volka iz narave.

Dne 22.1.2018 pa je Upravno sodišče s sklepom ugodilo zahtevi za izdajo začasne odredbe za zadržanje izvršitve Priloge 2 Odloka o ukrepu odvzema osebkov rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) za leto 2018 (Ur. l. RS, št. 72/17).

B POVZETEK PISNEGA STALIŠČA

RJAVI MEDVED

Odstrel medvedov v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razloga selektivnega in omejenega odvzema živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu, ki zagotavlja ohranjanje družbene sprejemljivosti medveda, zmanjševanje škod ter zdravje in varnost ljudi;
- druge možnosti obstajajo, vendar niso zadostne;
- odstrel ne bo ogrozil ugodnega stanja populacije.

Odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanja koristi varstva medveda in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

VOLK

Odstrel volkov v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razloga selektivnega in omejenega odvzema živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu, ki zagotavlja ohranjanje družbene sprejemljivosti volka;
- druge možnosti obstajajo, vendar niso zadostne;
- odstrel ne bo ogrozil ugodnega stanja populacije.

Odvzem najdenih mrtvih volkov iz narave v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanja koristi varstva volka in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

RIS

Odvzem najdenih mrtvih risov iz narave v obdobju 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019 je mogoč ker:

- je sprejemljiv iz razlogov
 - zagotavljanje koristi varstva risa in
 - za namene raziskovanja;
- druge možnosti ne obstajajo;
- odvzem ne bo negativno vplival na stanje populacije.

C **PODROBNEJŠA OBRAZLOŽITEV PISNEGA STALIŠČA**

1 Rjavi medved (*Ursus arctos*)

Direktiva o habitatih in Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah nalagata, da morajo biti za odvzem medvedov iz narave izpolnjeni trije predpogoji:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

1.1 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

1.1.1 Stanje populacije

Populacija medvedov v Sloveniji predstavlja severozahodni del dinarsko-pinske populacije rjavega medveda, ki je bila leta 2012 ocenjena na 3070 osebkov in narašča (8).

Glede na poročilo o oceni velikosti populacije medveda v severnih Dinaridih in Alpah na podlagi neinvazivnega genetskega vzorčenja v letu 2015 je bila za slovenski del populacije minimalna letna številčnost ocenjena na 599 osebkov (545-655 osebkov), maksimalna letna številčnost pa na 711 osebkov (657-767 osebkov) (24). Metodologija študije je primerljiva s podobno študijo, ki je potekala v letih 2007. Takratna ocena je za slovenski del populacije znašala 424 medvedov (383-458) (25). Primerljivost obeh študij omogoča zanesljivo oceno dinamike populacije medveda v Sloveniji in kaže na rast populacije v velikosti 41,3 % v obdobju osmih let. V populaciji prevladujejo samice, kar je posledica večjega deleža samcev v odstrelu (24).

Podatki, ki jih Zavod za gozdove Slovenije spremlja na števnih mestih kažejo, da ima mladiče mlajše od enega leta okoli 14 % opaženih samic, te samice pa imajo povprečno 1,88 mladiča. Pri velikosti medvedje populacije 711 osebkov (657-767 osebkov) povzeto po (24), smo ocenili, da se je v Sloveniji leta 2015 skotilo 187 mladičev (173-202 mladičev). Glede na trend rasti populacije naj bi se v letu 2017 skotilo še več mladičev.

Podatki o smrtnosti medveda nakazujejo, da predstavlja od človeka pogojena smrtnost 80 % vse zabeležene smrtnosti medveda (5). Večino smrtnosti predstavlja odstrel, okoli 15 % smrtnosti pa predstavljajo povozi. Povozi in ostali najdeni poginuli osebki predstavljajo t.i. izgube.

Populacija rjavega medveda v Sloveniji je trenutno v ugodnem stanju.

1.1.2 Velikost odvzema

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se iz narave odvzame do 225 medvedov. 200 medvedov se odvzame z načrtovanim odstrelom, do 25 medvedov bi bilo odvzetih in beleženih kot t.i. izgube (najdeni mrtvi medvedi, povozi), še dodatno pa predlagajo odstrel petih medvedov in sicer dveh v prehodnem in treh v območju izjemne prisotnosti. Odstrel teh 5 medvedov bi se izvedel le ob ponavljajočih škodnih dogodkih.

Da gre za selektiven odvzem iz narave Zavod za gozdove Slovenije določa naslednje usmeritve:

- V Kočevsko - Belokranjskem LUO (osrednji del) in v Notranjskem LUO (osrednji del) je potrebno praviloma že v osnovi dodeliti večjo kvoto za odstrel (2 medveda ali več na lovišče) loviščem, na območju katerih v zadnjih letih nastaja večino konfliktnih situacij med medvedi in ljudmi.
- V Kočevsko - Belokranjskem LUO (osrednji del) in v Notranjskem LUO (osrednji del) se del kvote (po 7 medvedov v Kočevsko - Belokranjskem LUO, in 5 medvedov v Notranjskem LUO, v težnostnih kategorijah proporcionalno v enakem deležu kot je osnovni razdelilnik) ne razdeli upravljavcem lovišč/LPN, pač pa ostane rezerva za primere izrednih-konfliktnih dogodkov ter se jih aktivira v konkretni situaciji.
- Odstrel v osrednjem življenjskem območju medveda naj se prednostno izvede v pasu 1,5 km okoli naselij, prav tako tudi na lokacijah, kjer pogosteje prihaja do nastanka škodnih primerov.
- Od skupne kvote za Novomeško in Posavsko LUO (robno območje) se v jesenskem obdobju (1. 10. - 31. 12.) dodeli 1 medveda do 100 kg namensko loviščem Posavskega LUO. V kolikor v omenjenem obdobju odstrel v navedenih loviščih tega LUO ne bo realiziran, se v spomladanskem obdobju (1. 1. - 30. 4.) tega medveda lahko lovi do realizacije tako v loviščih Posavskega, kot tudi Novomeškega LUO.

Glede na nove podatke o velikosti in rasti populacije rjavega medveda in glede na dejstvo, da v preteklem načrtovalskem obdobju redni odstrel ni bil v celoti realiziran (odstreljenih je bilo 16 živali manj kot je bilo načrtovano), menimo, da je predviden odvzem medvedov iz narave z rednim odstrelom sprejemljiv in naravnan tako, da ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije. Ob upoštevanju, da je populacija medveda kljub dosedanjemu odvzemu naraščala, je možno odstrel povečati na 200 medvedov. Tudi odvzem najdenih mrtvih medvedov iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije.

1.2 Utemeljenost poseganja v populacijo

1.2.1 Razlogi za odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju predlaga odvzem medvedov iz narave iz razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« na podlagi 7. alineje prvega odstavka 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah.

Uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« je za odstrel medvedov ustrezna.

Navedeni razlog izhaja iz točke (e) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki izjemo navaja kot: »[...] na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice [...] pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem [...] nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.« Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem do 225 medvedov iz narave. Načrtovani odvzem po našem mnenju zagotavlja dolgoročno ohranjanje velikosti populacije v Sloveniji. Medved v Sloveniji je tudi v ugodnem stanju.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga vrsto ukrepov, ki zagotavljajo:

- da bodo iz narave odvzeti le medvedi in ne tudi druge vrste,
- da odvzem ne ruši starostne ali spolne strukture populacije,
- da bo odvzem iz narave tako prostorsko kot časovno omejen,
- da je čas odvzema časovno prilagojen biološkim potrebam vrste,
- da lahko odvzem iz narave izvedejo le za to usposobljene osebe,
- da je odvzem iz narave spremljan in da se ustrezno prilagaja, če se izkaže, da je to potrebno.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju obrazloži tudi, zakaj je poseganje v populacijo medveda potrebno. Odvzem je potreben zaradi zagotavljanja družbene sprejemljivosti, preprečevanje napadov na ljudi in domače živali, zmanjševanja škod in odstranjevanja habituiranih osebkov. Javnomnenjska raziskava odnosa do medveda v okviru projekta LIFE DINALP BEAR (28) je pokazala, da večina lokalnega prebivalstva v Dinarskem delu območja meni, da je številčnost medveda previsoka. Obstajajo tudi druge možnosti, ki lahko izboljšajo toleranco ljudi do medvedov in zmanjšajo škode ter preprečujejo habituacijo medvedov na ljudi, ki pa niso zadostne. Za Slovenijo je značilna velika prostorska razdrobljenost, kjer se prepletajo gozd, kmetijske površine ter urbana krajina. Z naraščanjem populacije so se medvedi prisiljeni pomikati bliže človekovim bivališčem, kar povečuje možnost srečanj z medvedom in s tem zmanjšanje tolerance za varstvo medveda. Odstrel medvedov vpliva na zmanjšanje verjetnosti srečanj z medvedom in ohranjanje tolerance ljudi do medveda, zato menimo, da je odvzem medvedov iz narave sprejemljiv.

1.2.2 Obstoj »drugih možnosti«

1.2.2.1 Odstrel

Kot smo pokazali v prejšnjih točkah, je uveljavljanje izjeme za odstrel medvedov sprejemljivo zaradi:

- zmanjševanja škod na domačih živalih, pridelkih in drugem premoženju,
- zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi in
- zagotavljanje ustrezne družbene sprejemljivosti medveda med lokalnim prebivalstvom in drugimi deležniki.

Druge možnosti poleg odstrela v vseh zgoraj omenjenih primerih obstajajo: npr. popravki odškodninskega sistema, boljše varovanje živali in premoženja, postavitve medovarnih smetnjakov, sankcioniranje neustreznega odlaganja klavniških odpadkov, spodbujanje govedoreje in konjereje namesto reje drobnice na osrednjem območju razširjenosti medveda, prepoved neposrednega krmljenja medvedov ob prisotnosti človeka in dosledno ukrepanje ob morebitnih kršitvah, izobraževanje in obveščanje lokalnega prebivalstva ter prenova upravljaljskih načrtov (povzeto po (6)). Namenjeni so zmanjševanju habituacije medvedov na človeka. Pri taki strukturiranosti in prepletenosti gozda, kmetijskih površin in urbane krajine, kot je v Sloveniji, pa bo do habituacije medvedov na človeka prihajalo tudi v bodoče in tudi ob izvajanju drugih možnosti. Zato je mogoče izvajanje izrednega odstrela konfliktnih medvedov, ki kažejo očitne znake habituacije na človeka ter izvajanje trajnostnega odstrela medvedov zaradi vzdrževanja družbene nosilne kapacitete okolja. Nujno pa je izvajanje tudi vseh zgoraj naštetih ukrepov. Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju razlaga, da se za reševanje teh problemov že izvaja več različnih ukrepov od podeljevanja in subvencioniranja nakupa visokih električnih mrež in pastirskih psov za zaščito pašnih živali in čebel pred medvedom, izvajanja KOPOP ukrepov, do postavljanja medovarnih smetnjakov in kompostnikov ter izobraževanja in obveščanja javnosti.

Medvede se v Sloveniji intenzivno krmi, kar verjetno vpliva na visoko rodnost in visoke populacijske gostote (26). Za nadaljnje upravljanje v smislu omejevanja rasti populacije kot dodatni ukrep k odstrelu priporočamo, da se zmanjša število krmišč in razmisli o drugih, na primer sezonskih, omejitvah krmljenja medvedov.

Druge možnosti poleg odstrela medvedov obstajajo, vendar niso zadostne.

1.2.2.2 Odvzem mrtvih medvedov iz narave

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

1.3 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se načrtovani odstrel izvede v obdobju od 1. 10. 2018 do 30. 4. 2019. K temu je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da se poleg načrtovanega odstrela medvedov preko celega leta izvaja tudi izredni odstrel, ki se nato upošteva pri načrtovanju odstrela v naslednjem načrtovalskem obdobju. Izredni odstrel je namenjen odstranitvi že habituiranih medvedov, medtem ko je redni odstrel namenjen vzdrževanju velikosti populacije in s tem vzdrževanju družbene sprejemljivosti. Na predlagano časovno obdobje za odstrel nimamo pripomb. Najdene mrtve medvede se lahko iz narave odvzame v obdobju med 1. 10. 2018 in 30. 9. 2019.

1.4 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstrel izvede na delu območja Posavskega LUO,

delu območja Novomeškega LUO, območju Kočevsko-Belokranjskega LUO, območju Notranjskega LUO (razen v lovišču Brezovica), delu območja Primorskega LUO, delu območja Triglavskega LUO, delu območja Zahodnega visokokraškega LUO (razen v loviščih in delih lovišč na desnem bregu Soče in delu lovišča Vrhnika severno od železniške proge Ljubljana-Postojna) in na delu območja Zasavskega LUO (podrobneje je območje določeno v strokovnem mnenju Zavoda za gozdove Slovenije).

Zavod za gozdove predlaga odstrel medvedov tudi v »območju izjemne prisotnosti« in v »prehodnem območju« na območju Zasavskega, Novomeškega in Posavskega LUO (med AC Ljubljana-Obrežje in reko Savo ter v Triglavskem LUO v prehodnem območju, kjer redni odstrel glede na ukrepe v strateških dokumentih za upravljanje z rjavim medvedom ni predviden. Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji je bila sprejeta 2002 in v nekaterih delih potrebuje prenovo. Prostorska opredelitev medvedje populacije in način upravljanja z njo v posameznih območjih je eden takih delov. Menimo, da je treba do nastanka nove Strategije popolnoma upoštevati v obstoječi Strategiji postavljene cilje. Ukrepe varstva in upravljanja pa je treba prilagoditi novim razmeram in dejstvom na tak način, da bodo prispevali k doseganju postavljenih strateških ciljev in ne nasprotno, da bodo ohranjanje vrste zaradi zastarelosti določenih ukrepov oteževali in oddaljevali od zastavljenih ciljev. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave je že v lanskem in predlanskem letu predlagal, da se del odstrela preusmeri na nova območja, kjer se že redno pojavljajo škode. Menimo, da je smiselno odstrel medvedov razporediti tudi v zgoraj predlaganih območjih na način, da se prisotnost vrste v teh območjih kljub odstrelu ohranja.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v Kočevsko-Belokranjskem in Notranjskem lovsko upravljavskem območju večji odstrel dodeli loviščem, na katerih je v preteklih letih nastala večina konfliktnih situacij med medvedi in ljudmi. Prednostno naj bi se v osrednjem območju medveda odstrel izvrševal v 1,5 km pasu okrog naselij prav tako tudi na lokacijah, kjer pogosteje prihaja do škod. Menimo, da bi se odstrel v vseh lovsko upravljavskih območjih moral porazdeliti tako, da bi bilo odstrela več v tistih loviščih, kjer se pojavlja večji del škod.

Menimo, da se odvzem mrtvih medvedov iz narave lahko izvaja na celotnem območju Slovenije.

1.5 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v populacijo rjavega medveda poseže z odstrelom. Poleg odstrela bi iz narave odvzeli tudi vse najdene mrtve osebke oziroma njihove dela ali tkivne vzorce. Teh osebkov naj bi bilo do 25. To so predvsem medvedi, katerih pogin je posledica trkov na cestah in železnicah. Sem Zavod za gozdove Slovenije uvršča tudi osebke, ki so odstreljeni zaradi preprečitve mučenja ranjene živali (npr. medvedi, ki so ranjeni v prometni nesreči).

Zavod za gozdove Slovenije predlaga tudi upoštevanje določil 8. člena Odloka o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2017 (13) in določil Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (16). Na ta predlog nimamo pripomb.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se pri vseh primerih medvedov, pri katerih se pojavi sum na nalezljive bolezni, in medvedov, ki so bili najdeni mrtvi ali odstreljeni v nejasnih okoliščinah, obvesti pristojne inšpekcijske službe oziroma organe pregona. Odvzem vzorcev tkiv naj poteka skladno z 11. členom Odloka o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda

(*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2017 (13). Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se o rezultatih raziskav poroča Ministrstvu za kmetijstvo in okolje, Zavodu za gozdove Slovenije, upravljavcu lovišča, od koder je bil medved dostavljen v pregled, in Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih in odstreljenih medvedih.

1.6 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje.

1.7 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odstrel in odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

2 Volk (*Canis lupus*)

Direktiva o habitatih, Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in tudi sodna praksa v Sloveniji nalagajo, da morajo biti za odvzem volkov iz narave izpolnjeni trije predpogoji:

- obstoj enega ali več razlogov, ki so navedeni v prvem odstavku 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah;
- da ni drugih zadovoljivih možnosti in
- da poseg ne bo škodoval vzdrževanju ugodnega stanja ohranjenosti populacije.

2.1 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

2.1.1 Stanje populacije

Direktiva o habitatih za vrste podaja naslednjo definicijo ugodnega stanja:

- »če podatki o populacijski dinamiki te vrste kažejo, da se sama dolgoročno ohranja kot preživetja sposobna sestavina svojih naravnih habitatov, in
- če se naravno območje razširjenosti vrste niti ne zmanjšuje niti se v predvidljivi prihodnosti verjetno ne bo zmanjšalo, in
- če obstaja in bo verjetno še naprej obstajal dovolj velik habitat za dolgoročno ohranitev njenih populacij.«

Sodoben pristop upravljanja z živalskimi vrstami pomeni načrtovanje upravljanja z vrsto na nivoju populacije (10), ne glede na državne meje, vendar pa mora vsaka država zagotavljati ugodno stanje vrste na svojem ozemlju (3).

Volk v Sloveniji pripada Dinarsko-Balkanski populaciji, ki šteje okoli 3900 osebkov (9), slovenski del populacije predstavlja severozahodni rob omenjene populacije. Volčja populacija v Sloveniji je zelo majhna. Na podlagi zbranih neinvazivnih genetskih vzorcev volkov je bila v sezoni 2010/11 ocenjena številčnost na 39 volkov (34-42), v sezoni 2011/12 na 40 volkov (38-43), v sezoni 2012/13 na 46 volkov (45-55), v sezoni 2015/16 na 52 osebkov (42-64), v sezoni 2016/17 pa na je bila številčnost volkov ocenjena na 59 volkov (52-69).

Do zdaj zbrani podatki kažejo, da imamo v Sloveniji okoli 10 tropov (v sezoni 2015/16 je bilo

tropov 11, v sezoni 2016/17 pa 14), od katerih vsaj 4 živijo na obeh straneh meje med Slovenijo in Hrvaško. Poročilo projekta SloWolf (12) navaja, da se letno v populaciji pojavi 56% novih volkov (45% mladičev in 11% imigrantov). Letno iz narave odvezamemo okoli 26% volkov (odstrel, povozi in ostala poznana smrtnost), dodatno pa iz populacije »izgine« še okoli 21% volkov (emigracije in nezaznana smrtnost). Rezultati kažejo, da številčnost izjemno niha na letni ravni, med leti pa je zelo stabilna. Poročilo opozarja na velik pomen izginjanja reproduktivnih volkov iz populacije. Posledica izginjanja reproduktivnih volkov je začasen izpad reprodukcije na posameznem območju, zato je treba biti pri poseganju v populacijo izjemno previden.

Podatki pridobljeni v okviru projekta SloWolf (12) kažejo, da je verjetnost parjenja v sorodu in hibridizacije s psi majhna. Fragmentiranost prostora ne predstavlja težave za volka, zato je genski pretok po Dinaridih zelo intenziven. V Sloveniji sta bila zaznana samo dva volkova, ki bi lahko bila križanca med hibridom in volkom, vendar pa je to domnevo še potrebno raziskati. V Sloveniji in vse do Like ni bilo zaznanih križancev med volkom in psom, zato se domneva, da sta ta dva volkova dejansko osebkoma iz druge populacije. Metoda, s katero so bili zaznani križanci, namreč zaznava križance med volkom in hibridom enako kot volkove iz druge populacije.

Slovenska populacija volkov glede na zadnje podatke o velikosti populacije in tropih izpolnjuje kriterije iz definicije ugodnega stanja vrste. Populacija je v ugodnem ohranitvenem stanju.

2.1.2 Velikost odvzema

Podatki iz genetske raziskave volkov kažejo, da je številčnost volkov od leta 2010 v zmernem porastu. V tem obdobju je bilo povprečno letno iz narave odvzetih 8,4 volkov.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju navaja, da so bili v zadnjih štirih letih in pol potrjeni primeri nezakonito odvzetih volkov. Vse sume nezakonitega odstrela volkov Zavod za gozdove Slovenije dosledno prijavlja ustreznim organom.

Odvzem je naravnan tako, da se v vsakem tropu odvzame le po en osebek. Prostorsko je odvezem dodatno omejen še tako, da se odstrel ne vrši v loviščih s posebnim pomenom, s čimer se ohranja povezanost slovenskega dela volkov s preostalo Dinarsko-Balkansko populacijo. Odstrel se tudi ne izvaja med februarjem in avgustom, ki je ključno obdobje za vzgojo mladičev.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odvezem omeji tudi s številom odvzetih odraslih osebkov. Če število odraslih osebkov doseže 45 % se odstrel takoj ustavi. To predstavlja 5 volkov starejših od 2 let.

Zavod za gozdove predlaga, da se odstrel časovno razporedi tako, da se v obdobju med 1. 10. 2018 in 31. 1. 2019 odvzame iz narave 8 volkov, trije pa se odvzamejo v septembru 2019.

Ugotavljamo, da odvezem 11 volkov iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje vrste v naravi. Povečanje kvote za 1 volka v primerjavi s preteklim načrtovalskim obdobjem odgovarja povečanju populacije in omogoča zadrževanje njene rasti. Tudi odvezem najdenih mrtvih volkov iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije. Ker je za stabilnost tropov pomembno, da se iz tropa ne odvzame alfa živali, predlagamo, da se odstrel, tako kot v prejšnjem načrtovalskem obdobju, ustavi, če število odvzetih odraslih osebkov doseže število štirih volkov starejših od dveh let, kar predstavlja 36 % kvote načrtovanega odvzema.

Potrebno je tudi upoštevati, da je bila v letu 2018 že pred zadržanjem izvajanja odloka kvota odvzema volkov iz narave že realizirana. Obstaja verjetnost, da bodo do konca septembra 2018 zabeležene dodatne izgube volkov. V tem primeru je treba presežek načrtovane kvote odvzema za leto 2018 odšteti od načrtovane kvote odvzema za 2019.

2.2 Utemeljenost poseganja v populacijo

2.2.1 Razlogi za odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju predlaga odvzem volkov iz narave iz razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« na podlagi 7. alineje prvega odstavka 7. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah.

Uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali iz narave pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« je za odstrel volkov ustrežna, vendar ni zadostno izkazan predvsem v segmentu odnosa javnosti do volka.

Navedeni razlog izhaja iz točke (e) prvega odstavka 16. člena Direktive o habitatih (2), ki izjemo navaja kot: »[...] na njihovem naravnem območju razširjenosti, države članice [...] pod strogo nadzorovanimi pogoji dovolijo selektiven in omejen odvzem [...] nekaterih osebkov vrst, navedenih v Prilogi IV, v omejenem številu, ki ga določijo pristojni nacionalni organi.« Zavod za gozdove Slovenije predlaga odvzem 11 volkov iz narave. Načrtovani odvzem zagotavlja dolgoročno ohranjanje velikosti populacije v Sloveniji. Volk v Sloveniji je tudi v ugodnem stanju.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga vrsto ukrepov, ki zagotavljajo:

- da bodo iz narave odvzeti le volkovi in ne tudi druge vrste,
- da odvzem ne ruši starostne ali spolne strukture populacije,
- da bo odvzem iz narave tako prostorsko kot časovno omejen,
- da je čas odvzema časovno prilagojen biološkim potrebam vrste,
- da lahko odvzem iz narave izvedejo le za to usposobljene osebe,
- da je odvzem iz narave spremljan in da se ustrezno prilagaja, če se izkaže, da je to potrebno.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju obrazloži tudi, zakaj je poseganje v populacijo volka potrebno. Odvzem je potreben zaradi zagotavljanja družbene sprejemljivosti. Tudi Upravno sodišče (23; 30) je razsodilo, da je pri uravnavanju populacije z okoljem potrebno poleg naravnega okolja upoštevati tudi družbeni vidik okolja, ki določa toleranco ljudi do volka. Vendar pa je Upravno sodišče (30) tudi opozorilo, da mora imeti uporaba razloga »selektiven in omejen odvzem živali pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu« tudi jasno izkazan problem, ki se ga z odvzemom rešuje.

Širša javnost iz javnomnenjske raziskave, ki jo Zavod za gozdove Slovenije omenja v strokovnem mnenju, predstavlja lokalno prebivalstvo iz območja prisotnosti volka. Odnos lokalnega prebivalstva do volkov je pretežno pozitiven. Upravno sodišče (30) je razsodilo, da kategorije rejcev drobnice in dela kmetijske stroke, katerih odnos do volkov naj bi bil deloma negativen, ne moremo enačiti z javnostjo. Prav tako pa tudi odnosa teh skupin do volkov ne moremo enačiti z družbeno sprejemljivostjo.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju omenja tudi peticije, konference, posvete kmetijskih organizacij, na katerih se zahteva radikalno zmanjšanje številčnosti volka. Potrebno se je zavedati, da tako izražena stališča ne predstavljajo mnenja celotne interesne skupine, ampak mnenja njenega bolj glasnega dela, in ga zato ne moremo enačiti z odnosom celotne interesne skupine do volkov. Za pravi vpogled v mnenje t.i. »tihe večine« je namreč potreben reprezentativen vzorec celotne interesne skupine. V strokovnem mnenju Zavoda za gozdove Slovenije torej ni zadostno izkazan problem, za katerega reševanje je potreben odvzem oziroma kako odvzem volkov iz narave izboljša družbeno sprejemljivost javnosti do volkov.

Zavod za gozdove Slovenije izpostavlja tudi pomen nadzorovanega lova za preprečevanje nezakonitega lova. Podatke o nezakonitem lovu in razloge zanj je sicer težko dokumentirati, obstajajo pa tudi nasprotujoči argumenti glede vpliva nadzorovanega lova na preprečevanje nezakonitega lova. Pri nas pozitiven vpliv nadzorovanega odvzema na tisti del lovcev, ki imajo negativna stališča do volka še ni bil dokazan. V ZDA je bila taka raziskava že narejena (27) in je pokazala, da se po vzpostavitvi legalnega lova na volka toleranca lovcev do volkov ni povečala. Po drugi strani Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju omenja primer Hrvaške, kjer se po zavarovanju volka leta 2013 večja delež neugotovljive smrtnosti volka, kar bi lahko pripisali tudi nelegalnemu lovu.

Kot nadalje navaja Zavod za gozdove Slovenije, se z naraščanjem številčnosti volkov populacija postopoma prostorsko širi na območja, kjer je bila včasih prisotna, vendar so je v času njene odsotnosti med ljudmi izgubila praksa varovanja premoženja pred napadi volkov. Časovna dinamika družbene sprejemljivosti naj bi bila tik po prihodu volkov na nova območja na najnižji stopnji tolerance (29), s časom pa se ljudje ponovno navadijo na sobivanje. Zaradi postopnega prostorskega širjenja populacije volkov in za preprečevanje porasta negativnih stališč do volkov menimo, da je odzvem volkov iz narave sprejemljiv.

Obstajajo tudi druge možnosti, ki lahko izboljšajo toleranco ljudi do volkov in zmanjšajo škode, ki pa niso zadostne. Za Slovenijo je značilna velika prostorska razdrobljenost, kjer se prepletajo gozd, kmetijske površine ter urbana krajina. Z naraščanjem populacije bi se bili volkovi prisiljeni pomikati bližje človekovim bivališčem, kar povečuje možnost napadov volkov na pašne in druge domače živali in s tem zmanjšanje sprejemljivosti volka. Odstrel volkov vzdržuje populacijo volkov na določeni velikosti, kar posledično pomeni zmanjšan pritisk na domače živali in ohranjanje tolerance ljudi do volka, zato menimo, da je odzvem volkov iz narave sprejemljiv.

2.2.2 Obstoj »drugih možnosti«

2.2.2.1 Odstrel

Kot smo pokazali v prejšnjih točkah, je uveljavljanje izjeme za odstrel volkov sprejemljivo zaradi:

- zagotavljanja ustrezne družbene sprejemljivosti volka med lovci, rejci drobnice in lokalnim prebivalstvom.

Druge možnosti poleg odstrela v vseh zgoraj omenjenih primerih obstajajo: npr. popravki odškodninskega sistema, boljše varovanje živali, spodbujanje govedoreje in konjereje namesto reje drobnice na območju razširjenosti volka ter izobraževanje in obveščanje lokalnega prebivalstva. Tudi Upravno sodišče kot primer drugih možnosti navaja ozaveščanje javnosti, varovanje drobnice, bolj učinkovit odškodninski sistem in sistem sofinanciranja. Iz strokovnega mnenja Zavoda za gozdove Slovenije je razvidno, da je za namene varstva drobnice na voljo več kompletov visokih električnih ograj, ki se razdeljujejo tam, kjer prihaja do konfliktnih situacij. Prav tako je v Sloveniji vzpostavljen sistem sofinanciranja zaščitnih sredstev za varstvo pašnih živali. Na voljo so tudi pastirski psi za zaščito čred pred volkovi. V okviru sheme KOPOP sta na voljo dva ukrepa za nadomestilo izpada dohodka zaradi dodatnega dela na območju volkov. Zavod za gozdove Slovenije v okviru svoje službe kot tudi v okviru Intervencijske skupine, ki jo je ustanovil minister, pristojen za okolje in prostor. Tako splošna javnost kot tudi zainteresirani deležniki se lahko vključijo v upravljanje z volčjo populacijo. Slovenija ima tudi sprejeto strategijo in akcijski načrt za upravljanje z volkom. Vsi ti ukrepi so namenjeni zviševanju tolerance ljudi do volkov in zmanjševanju škod na domačih živalih.

Iz vidika preprečevanja škod in zmanjševanja konfliktov je vsekakor smiselno še nadalje izvajati zgoraj navedene ukrepe, saj ti dosegajo dobre rezultate iz vidika zmanjševanja škodnih primerov. Javnomenenjska raziskava (11) pa je tudi pokazala na pomen informiranja rejcev drobnice za zviševanje družbene sprejemljivosti volkov. Širša javnost in lovci se zavedajo, da vzrok za škode ni preveliko število volkov, medtem ko približno polovica rejcev drobnice verjame obratno. Kot dopolnilni ukrep odvzemu bi potrebno povečati informiranje in sodelovanje z rejci.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju ne obrazloži, kako odvzem predvidoma enega osebkov na trop izboljša družbeno sprejemljivost do te živali. Ne opredeli se do možnosti odvzema enake kvote, ki pa ne bi bila vnaprej razporejena po lovsko upravljavskih območjih, ampak bi bila koriščena ob ponavljajočih škodnih dogodkih pri istem oškodovancu, ki jih ne bi bilo mogoče preprečiti z metodami za varovanje domačih živali. S tako naravnanim odvzemom namreč sporočamo, da mora lastnik domačih živali najprej poskrbeti za njeno varovanje pred napadi volkov, v primeru, da se to izkaže za neučinkovito, pa se problem rešuje z odstrelom.

Zavod za gozdove Slovenije v strokovnem mnenju našteva še druge možnosti, ki se pojavljajo v javnosti kot ustrezne druge možnosti odstrelu. Strinjamo se z Zavodom za gozdove Slovenije, da so odlov živih živali iz narave z namenom zapiranja v ujetništvo, sterilizacija in kastracija ter preseljevanje živali v tujino, kjer bi lahko bil prostor za te osebkov, neetični, neizvedljivi ali pa so nesorazmerno zahtevnejši od odstrela in s tem nesprejemljivi. Treba pa je opozoriti, da se mora Zavod za gozdove v tej točki opredeliti do drugih možnosti za reševanje problema (to je zagotavljanje družbene sprejemljivosti) in ne drugih možnosti uravnavanja številčnosti populacije. To je v sodbi izpostavilo tudi Upravno sodišče (30).

Druge možnosti poleg odstrela volkov obstajajo, vendar niso zadostne. Vsi ti naštetni ukrepi namreč ne omejujejo številčnosti populacije, ki se zato lahko prostorsko širi na nova območja, kjer zaradi nevajenosti sobivanja ljudi in volkov lahko pričakujemo več konfliktov. Odstrel je zato ustrezen in legitimen ukrep za upravljanje volčje populacije.

2.2.2.2 Odvzem mrtvih volkov iz narave

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

2.3 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se načrtovani odstrel izvede v obdobju od 1. 10. 2018 do 31. 1. 2019 ter v septembru 2019. Na predlagano časovno obdobje za odstrel nimamo pripomb. Najdene mrtve volkove se lahko iz narave odvzame v obdobju med 1. 10. 2018 in 30. 9. 2019.

2.4 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se odstrel izvede na območju Novomeškega LUO, Kočevsko-Belokranjskega LUO, Notranjskega LUO, Primorskega LUO in Zahodnega visokokraškega LUO. Predviden je tudi odstrel enega volka v posameznem LPN (Medved, Žitna gora, Snežnik, Kočevska Reka, Jelen, Ljubljanski vrh). Na predlagano območje nimamo pripomb. Menimo, da se odvzem mrtvih volkov iz narave lahko izvaja na celotnem območju Slovenije.

2.5 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se v populacijo volka poseže z odstrelom. Poleg odstrela bi iz narave odvzeli tudi vse najdene mrtve osebkke oziroma njihove dela ali tkivne vzorce. Glede na dosedanje trende, bi bilo takih osebkov 2 do 3. Sem Zavod za gozdove Slovenije uvršča tudi osebkke, ki so odstreljeni zaradi preprečitve mučenja ranjene živali (npr. volkovi, ki so ranjeni v prometni nesreči).

Zavod za gozdove Slovenije predlaga tudi upoštevanje določil 8. člena Odloka o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2017 (13) in določil Pravilnika o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (16). Na ta predlog nimamo pripomb.

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se pri vseh primerih volkov, pri katerih se pojavi sum na nalezljive bolezni, in volkov, ki so bili najdeni mrtvi ali odstreljeni v nejasnih okoliščinah, obvesti pristojne inšpekcijske službe oziroma organe pregona. Odvzem vzorcev tkiv naj poteka skladno z 11. členom Odloka o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2017 (13). Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se o rezultatih raziskav poroča Ministrstvu za kmetijstvo in okolje, Zavodu za gozdove Slovenije, upravljavcu lovišča, od koder je bil volk dostavljen v pregled, in Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih in odstreljenih volkovi.

2.6 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje.

2.7 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odstrel in odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

3 Navadni ris (*Lynx lynx*)

Zavod za gozdove Slovenije ne predlaga odstrela risov. Predlaga le, da se iz narave odvzame naključno najdene mrtve osebkke z namenom ugotavljanja vzrokov smrti in odvzema ustreznih vzorcev za raziskovanje biologije vrste.

3.1 Razlogi za odvzem iz narave

3.1.1 Razlog »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov«

Uporaba razloga »zagotavljanje koristi varstva živalskih in rastlinskih vrst in ohranjanja habitatnih tipov« za odvzem risov iz narave je ustrezna. Namen odvzema najdenih mrtvih risov iz narave je ugotoviti vzroke smrti, kar lahko doprinese k boljšemu poznavanju stanja vrste pri nas in posledično boljšemu upravljanju z vrsto, ki je na robu ponovnega izumrtja.

3.1.2 Razlog »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja«

Uporaba razloga »selektivno in omejeno ujetje, opremljanje z oznakami ali poseg, ki lahko povzroči poškodovanje ali odvzem živali za namene raziskovanja« za odvzem risov iz narave je ustrezna. Kot predlaga Zavod za gozdove Slovenije, je namen odvzema mrtvih osebkov iz narave ugotovitev razlogov smrti. Z najdenih mrtvih osebkov pa nameravajo odvzeti vzorce za genetske preiskave, ki jih bodo izvedli strokovnjaki na Oddelku za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani. Noben ris ne sme biti usmrčen za namene raziskav.

3.1.3 Obstoj »drugih možnosti«

Podatke o trenutnem stanju populacije je mogoče pridobiti le od prosto živečih osebkov, druge možnosti ne obstajajo.

3.1.4 Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Dinarska populacija risa, kateri pripadajo tudi risi v Sloveniji, je med najbolj ogroženimi v Evropi. Kot najverjetnejša vzroka za trenutno zaskrbljujoče stanje sta bila prepoznana parjenje v sorodstvu in ilegalni odstrel. Po bliskoviti rasti po ponovni naselitvi risa pri nas je populacija v zadnjih 10-15 letih začela močno upadati, tako da danes risu v Sloveniji ponovno grozi izumrtje. Odvzem mrtvih živali iz narave ne bo imel negativnega vpliva na stanje populacije.

3.2 Časovno obdobje, v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije predlaga, da se morebitne najdene rise odvzame iz narave v času med 1. 10. 2018 in 30. 9. 2019. Na predlagano časovno obdobje nimamo pripomb.

3.3 Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Zavod za gozdove Slovenije ni predlagal območja, na katerem bi radi odvzeli mrtve rise iz narave. Menimo, da se odvzem mrtvih risov iz narave lahko vrši na celotnem območju Slovenije.

3.4 Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Vse najdene mrtve osebkke naj se posreduje Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani, da ugotovi vzrok smrti. Posreduje naj se celoten osebek ali le vzorce, za katere se dogovori z Veterinarsko fakulteto. Vzorce tkiv za genetske preiskave naj se posreduje tudi Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, Oddelku za biologijo. Po opravljenem pregledu in odvzetih vzorcih se osebek v skladu z zakonodajo preda Prirodoslovnemu muzeju Slovenije, če ta izkaže interes zanj. Zavodu za gozdove Slovenije naj se dovoli, da opravi vse potrebne meritve na najdenih mrtvih risih.

3.5 Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, hrano in okolje. Ugotovitve vzroka smrti se naj posreduje Zavodu Republike Slovenije za varstvo narave in Zavodu za gozdove Slovenije.

3.6 Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na

tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Dodatni pogoji za odvzem mrtvih živali, zaradi zagotavljanja ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

Lep pozdrav!

Pripravila:
Jasna Mulej
naravovarstvena svetovalka

Jasna M.

mag. Teo Hrvoje Oršanič
direktor

Po pooblastilu:
dr. Mirjam Dular
visoka naravovarstvena svetnica

Mirjam Dular

Literatura

- 1) Akcijski načrt za upravljanje populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji za obdobje 2013-2017 (2013). http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/velike_zveri/akcijski_nacrt_upravljanja_volk_2013_2017.pdf (15. 7. 2015)
- 2) Direktiva o habitatih (1992): Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Ur. l. EU, št. L 206
- 3) European Commission (2007): Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. Final version. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/pdf/guidance_en.pdf (1. 7. 2014)
- 4) Jelenič M.: Ekološke značilnosti medveda. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta. <http://www.medvedi.si/enc-medvedi-splosno/main-bio-ekologija> (30. 6. 2014)
- 5) Jerina K., Krofel M. (2012): Monitoring odvzema rjavega medveda iz narave v Sloveniji na osnovi starosti določene s pomočjo brušenja zob: obdobje 2007-2010. Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo RS za okolje in prostor, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, 1000 Ljubljana. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 33 str.
- 6) Jerina K., Krofel M., Stergar M., Videmšek U. (2012): Preučevanje dejavnikov habituacije rjavega medveda na človeka z uporabo GPS telemetrije. Končno poročilo – povzetek za uporabnike. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana. 18 str.
- 7) Krofel M., Černe R., Jerina K. (2011): Analiza učinkovitosti odstrela volkov za zmanjševanje škod na domačih živalih (Analiza pripravljena v okviru projekta Life+ SloWolf). Končna verzija. SloWolf, Ljubljana. 17 str.
- 8) Large Carnivore Initiative for Europe (2014): Brown Bear – *Ursus arctos*. Brown bear facts. <http://www.lcie.org/Largecarnivores/Brownbear.aspx> (16. 7. 2015)
- 9) Large Carnivore Initiative for Europe (2014): Wolf – *Canis lupus*. Wolf facts. <http://www.lcie.org/Largecarnivores/Wolf.aspx> (16. 7. 2015)
- 10) Linnell J., Salvatori V., Boitani L. (2008): Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe report prepared for the European Commission (contract 070501/2005/424162/MAR/B2). LCIE, Rim. 83 str.
- 11) Marinko U., Majić Skrbinšek A. (2011). Raziskava odnosa rejcev drobnice, lovcev in širše javnosti do volka in upravljanje z njim. Končno poročilo akcije A.6 projekta LIFE+ SloWolf. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo.
- 11a) Mulej J. in ostali (2013): Overall evaluation and monitoring of the project conservation achievements. Action E.2 of the project “Conservation and surveillance of the conservation status of the wolf (*Canis lupus*) population in Slovenia (2010-2013)- SloWolf”. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo.
- 12) Potočnik H., Krofel M., Skrbinšek T., Ražen N., Jelenič M., Kljun F., Žele D., Vengušt G., Kos I. (2012): Projektno poročilo za Akcijo C1 (LIFE08 NAT/SLO/000244 SloWolf): Spremljanje stanja populacije volka v Sloveniji (3). 1., 2. in 3. sezona – 2010/11, 2011/12 in 2012/13. SloWolf. http://www.volkovi.si/images/stories/Ursa/porocilo_c1_koncno.pdf (1. 7. 2014)
- 13) Odlok o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2017 (Uradni list RS, št. 3/17)
- 14) Odlok o ukrepu odvzema osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave za leto 2018 (Uradni list RS, št. 72/17)
- 15) Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (2002). Ur. l. RS, št. 82/02, 42/10

- 16) Pravilnik o vrstah in moči lovskega orožja, načinu zasledovanja ranjene ali obstreljene živali ter višini škode na divjadi, ki je povzročena s protipravnim lovom (2005). Ur. l. RS, št. 73/05
- 17) Sket B., Gogala M, Kuštor V. (ur.) (2003): Živalstvo Slovenije. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije
- 18) Skrbinšek T., Jelenič M., Potočnik H., Trontelj P., Kos I. (2008): Varstvena genetika in ocena številčnosti medveda 2007. Projekt Analiza medvedov odvzetih iz narave in genetsko-molekularne raziskave populacije medveda v Sloveniji. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo: 14 str.
- 19) SloWolf (2013): Pri Pivki povežena reproduktivna volkulja. Sporočilo za medije.
- 20) Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (2004). Ur. l. RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14
- 21) Zakon o ohranjanju narave (2004). Ur. l. RS, št. 96/04, 46/14
- 22) Zakon o varstvu okolja (2006). Ur. l. RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo
- 23) Sodba št. I U 1522/2015-16 (2016). Upravno sodišče Republike Slovenije.
- 24) Skrbinšek T., Jelenič M., Luštrik R., Konec M., Boljte B., Jerina K., Černe R., Jonozovič M., Bartol M., Huber Đ., Huber J., Reljić S., Kos I. (2017). Genetic estimates of census and effective population sizes of brown bears in northern Dinaric Mountains and south-eastern Alps. Ljubljana, Univerza v Ljubljani: 50 str.
- 25) Skrbinšek T. (2014). Varstvena genetika rjavega medveda (*Ursus arctos* L.) v Sloveniji. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta: 87str.
- 26) Jerina K., Jonozovič M., Krofel M., Skrbinšek T. (2013). Range and local population densities of brown bear *Ursus arctos* in Slovenia. *European Journal of Wildlife Research*, 59(4):459-467
- 27) Hogberg J., Treves A., Shaw B., Naughton-Treves L. (2015). Changes in attitudes toward wolves before and after an inaugural public hunting and trapping season: early evidence from Wisconsin's wolf range. *Environmental Conservation* 43, 45-55
- 28) Skrbinšek A.M., Skrbinšek T., Rome T., Knauer F., Reljić S., Molinari-Jobin A. (2016). Public attitudes, perceptions, and beliefs about bears and bear management. Final report of the Action A2, project LIFE DINALP BEAR. University of Ljubljana. 262 str.
- 29) Zimmermann B., Wabakken P., & Dötterer M. (2001). Human-carnivore interactions in Norway: How does the re-appearance of large carnivores affect people's attitudes and levels of fear? *Forest, Snow and Landscape Research* 76(1/2), 137-153
- 30) Sodba št. I U 168/2017-19 (2018). Upravno sodišče Republike Slovenije
- 31) Sklep št. I U 102/2018-8. Upravno sodišče Republike Slovenije